

П Р А В О В Л А С Н О С Т І: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

УДК: 347.23

Харченко Г.Г.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного
права юридичного факультету
Київського національного
університету імені Тараса
Шевченка

Анотація: У статті досліджено проблематику праворозуміння та застосування окремих положень цивільного законодавства України в контексті висвітлення питання щодо об'єкта права власності та окремих підстав припинення права власності

Ключові слова: право власності, об'єкт права власності, відмова від права власності, власницький інтерес

Право власності традиційно є одним з основних речово-правових інститутів, що постійно привертає увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених (О. Дзера, В. Семчик, Є. Суханов, К. Скловського, В. Старженецький тощо). Проте, проблемних питань, що виникають стосовно цього інституту в теорії та на практиці, на жаль, не стає менше і вони не втрачають своєї гостроти та актуальності і сьогодні.

Системність та послідовність у дослідницькій роботі в цій сфері дає змогу краще уявити ті труднощі, з якими зіштовхується правозастосовча діяльність, та знайти найбільш оптимальні шляхи їх подолання. З цього приводу можна лише погодитися з висловом російського цивіліста К. Скловського, який зазначив, що «немає жодного практично важкого, а тим більше невіршально-го завдання, джерело якого не йшло би в теорію. І чим складніше справа, тим глибше в теорії знаходиться її рішення» [1, 7].

Метою написання цієї статті є дослідження проблематики праворозуміння та застосування окремих положень цивільного законодавства України в контексті питання об'єкта права власності та окремих підстав припинення такого права.

Зазначимо, що чинний на сьогодні Цивільний кодекс України (далі – ЦКУ) [2] передбачає, що право власності у особи може виникнути на річ або майно (ст. 316). Відповідно до ч. 1 ст. 190 ЦКУ під майном як особливим об'єктом цивільних прав може розумітися окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. Доречно сказати, що у цивільному праві «майно» як родове поняття може включати у свій зміст різні види сукупностей речей – ті з них, де кожна річ такої сукупності є самостійним об'єктом цивільних прав, і ті з них, де сукупність речей утворює єдине ціле, тобто один об'єкт цивільних прав (складна річ). Останній вид сукупності речей у правовому значенні кваліфікується як одна річ, а не їх сукупність (ст. 188 ЦКУ).

Взагалі, широкий зміст правової категорії «майно», визначений у ст. 190 ЦКУ, дозволяє використовувати цей термін у правових нормах різномістовно. А тому для правильної інтерпретації правових приписів та їх застосування важливо завжди чітко уявляти, в якому саме значенні ця правова категорія вжита у конкретній правовій нормі. Іноді змістовні складові поняття «майно» можуть потребувати закономірної кореляції з огляду на особливості правової природи окремих цивільних відносин, де цей термін використовується у значенні об'єкта відповідних цивільних прав, зокрема речових (права власності у тому числі).

Стаття рекомендована до друку кафедрою цивільного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Протокол № 13 від 23 травня 2013 року).

Так, окремого правового аналізу в контексті визначення об'єкта права власності потребує використання терміну «майно» в якості майнових прав та обов'язків. Закономірно виникає питання – а чи можна в такому разі казати про «право власності на майнові права та обов'язки», так само, скажімо, як ми це робимо, зазвичай, щодо речей?

Спочатку відзначимо, що майнові права за приписами ч. 2 ст. 190 ЦКУ визнаються неспоживною річчю та речовими правами одночасно. Вбачається, що однозначне праворозуміння цієї правової норми ускладнюється невизначеністю у Цивільному кодексі України самого поняття «майнове право». В Законі України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [3], приміром, вказується, що майновими правами визнаються будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності, у тому числі права, які є складовими частинами права власності (права володіння, розпорядження, користування), а також інші специфічні права (права на провадження діяльності, використання природних ресурсів тощо) та **права вимоги** (ст. 3).

Слушно зазначити, що цивілістичною доктриною право вимоги традиційно, незважаючи навіть на свій майновий характер, визнається зобов'язальним правом, а не речовим. Отож, вбачається, що зміст ч. 2 ст. 190 ЦКУ слід розуміти в контексті змісту ч. 1 ст. 190 ЦКУ, тобто речовими маємо визнавати лише ті майнові права, об'єктом яких не є поведінка зобов'язаної особи, тобто те майнове право, об'єктом якого виступає річ, сукупність речей або інше майнове право, у тому числі право вимоги. Останнє в даному разі має не статус суб'єктивного права, а статус об'єкта іншого цивільного права (конструкція «право на право»).

До речі, наявна судова практика застосування ст. 190 ЦКУ суперечлива. З одного боку Вищий господарський суд України (далі – ВГСУ) в окремих своїх рішеннях зазначає, що майнові права визначаються як суб'єктивні права учасників цивільних правовідносин, пов'язані з володінням, користуванням, розпорядженням речами, а також **майновими** вимогами, що виникають між учасниками цивільного обороту з приводу цих речей та обміну речей, робіт, **послуг** (див. постанову ВГСУ від 01.02.2007 р. у справі № 264–265/12–06 [4]), а з іншого боку, констатує, що правовідносини з надання **послуг, не є майновими** зобов'язаннями (див. постанову ВГСУ від 16.03.2010 р. у справі № 1/124/09 [5]).

Як об'єкт цивільних прав майнові права визнаються ч. 2 ст. 190 ЦКУ неспоживною річчю. Така позиція законодавця часто критикується у наукових колах.

Зокрема, зазначається, що окремі майнові права можуть припиняти своє існування через однократне їх застосування [6, 274] (право грошової вимоги кредитора припиняється у разі її задоволення боржником).

Зазначимо, що поширення на майнові права правового режиму неспоживної речі та статусу прав речових означає, що останні, по-перше, не можуть бути предметом тих правочинів, які можуть вчинятися відповідно до чинного законодавства лише щодо споживних речей, а по-друге, до майнових прав як прав речових можуть бути застосовані норми Книги III ЦКУ.

Взагалі, можливість майнових прав виступати об'єктом прав речових, у тому числі права власності, цілком влучно вписується у конструкцію «право на право», витоки якої з'явилися ще за часи Давнього Риму, де визнавалося можливість існування не тільки тілесних (*corporeales*), але й безтілесних (*incorporeales*) речей. До останніх, зокрема, Гай відносив усе те, «до чого не можна доторкнутися та що визначається правом, як спадщина, узурфрукт, зобов'язання, які укладенні будь-яким способом». Тобто за систематикою Гая правова категорія «річ» (*res*) включала в себе два основних компонента – як самі речі, так і права (речові, спадкові, зобов'язальні) [7, 359].

Отже, як бачимо, в цій систематизації речей обов'язки взагалі не згадуються, що саме по собі логічно, оскільки якщо ми можемо вести мову про володіння, користування та розпорядження своїми правами, то сказати те ж саме щодо обов'язків просто неможливо. Як наслідок, поняття «майно» у відносинах власності не може розумітися так само широко як це передбачено приписами ч. 1 ст. 190 ЦКУ. Майно як об'єкт права власності розглядається лише в двох значеннях: як річ чи то їх сукупність, або як річ (їх сукупність) та (чи) майнові права. До речі, наше цивільне законодавство не визнає поділу речей на тілесні та безтілесні, оскільки згідно зі ст. 179 ЦК річ має бути предметом лише матеріального світу. Втім, завдяки існуванню такої категорії як майно, проблем щодо цієї ситуації не виникає, оскільки зміст категорії «безтілесна річ» фактично охоплюється і є частиною змісту правової категорії «майно».

Так само, як і в нашому законодавстві, річ визначається й за Цивільним уложенням Німеччини, яке, зокрема, встановлює, що річчю може бути лише тілесний предмет (§ 90) [8, 17]. А право власності, у свою чергу, виникає лише щодо речі (§ 903) [8, 257–258]. Як наслідок, тепло, світло, звук, електрика та інші види енергії, незалежно від їх фізичних властивостей, не розглядаються в Німеччині як традиційні предмети, до яких можна фізично доторкнутися, а відтак не

регламентуються нормами речового права та права власності зокрема. Аналогічне тлумачення застосовується й щодо благ загального користування – повітря та води: до тих пір, поки вони не відокремлені у просторі, вони не належать до категорії речей з точки зору речового права Німеччини [9, 164]. Втім, цей підхід вже сам по собі є дискусійним, оскільки в країнах англосаксонської правової системи та навіть в деяких країнах континентального права дається більш широке тлумачення об'єкта права власності. Цивільний кодекс Латвійської Республіки 1937/1991 р.р., скажімо, передбачає, що «предметом власності може бути усе, що визначено та не підлягає виділенню з цивільного обороту» (ст. 929) [10, 328]. У Великобританії, в свою чергу, навіть саме припущення, що об'єктом права власності можуть бути лише предмети матеріального світу, викличе, по крайній мірі, подив. Тут вважають, що речі необов'язково повинні бути відчутні на дотик, вони можуть існувати і в абстрактному вимірі. Саме через це в цій країні кажуть про право власності не лише на автомобіль або землю, а й про право власності на пісню, частку у компанії тощо.

Французький цивільний кодекс, зі свого боку, також опилує таким поняттям як «безтілесна річ» (ст. 2075) [11, 999], а в статті 529 вказує, що до рухомого майна окрім акцій, відносяться також долі кожного учасника в компанії причому доти, доки ця компанія існує [11, 426].

У Німеччині, незважаючи на те, що законодавчо не передбачено поділу речей на тілесні та безтілесні, в той же час сама концепція «право на право» також знаходить свій прояв у сфері речового права – скажімо, у заставних правовідносинах чи то узуфрукті.

Таким чином, навіть стислий порівняльно-правовий аналіз законодавств окремих країн показує наявність різних напрямків щодо визначення такої правової категорії як «річ», а від того саме який підхід візьме вгору в тій чи іншій державі буде залежить, які саме предмети зможуть підпадати під поняття «об'єкт права власності».

На практиці загальне правило, що власник може володіти, користуватися та розпоряджатися своїм майном на свій власний розсуд, досить часто зіштовхується з доволі великою кількістю винятків. Держава сама, виходячи з власних прагматичних уявлень про суспільне благо, може не тільки обмежити право власності інших осіб щодо окремих об'єктів, але й взагалі виключити їх з цих відносин: наприклад, водні ресурси у пустелі; тварини, що знаходяться на межі вимирання тощо.

Складність інституту права власності також може приводити до досить заплутаних судових справ, вирішення яких часто супроводжується різними оцінками однієї тієї ж ситуації з боку юристів. Це, між іншим, яскраво проілюструвала справа *Moore v. Regents of University of California*, що розглядалася у Верховному Суді Каліфорнії в 1990 році. Відповідно до обставин справи біологічний матеріал одного з пацієнтів – John Moore – був використаний без відома та згоди останнього у медичному дослідженні, за результатом якого була створена, а потім запатентована клітинна лінія [12, 2–3].

Після того як ці обставини стали відомі, John Moore подав до суду позовну заяву, в якій вимагав визнати за ним власницький інтерес в кожному товарі, який коли-небудь може бути створений відповідачами з його клітин, або в самій запатентованій клітинній лінії. В обґрунтування своїх позовних вимог позивач звертав увагу суду на те, що власником біологічного матеріалу для медичного дослідження був саме він, а його використання в розробці клітинної лінії відбувалося без його відома та згоди як власника [12, 5].

І дійсно, аналіз цієї ситуації дає всі підстави задатися питанням: якщо закон вважає, що право власності може виникнути щодо будь-якої речі, то цілком логічно казати, що людина є власником свого тіла, а тим паче окремих його частин (органів). І чи втрачаємо ми своє право власності на ту частину нашого тіла, яка була будь-яким способом відокремлена від нас? Позитивне чи негативне відповідь на це запитання, по ідеї, повинна також дати можливість відповісти й на інше питання – а чи мав Мооре взагалі законні підстави для подачі позову?

Судячи з прийнятого судом рішення, відповідь на це запитання була так. Але право John Moore на подання позову, за висновком суду, ґрунтується не на тому, що його клітини були використані при створенні клітинної лінії, а на тому, що відповідачі порушили при цьому свої прямі обов'язки, тобто не взяли згоди пацієнта та не повідомили останнього про свої наміри [12, 1].

Вирішення питання щодо права власності, втім, виявилось завданням більш складним, ніж це можна було б передбачити спочатку. В ході обговорення цього питання думки суддів Верховного Суду Каліфорнії поділилися. Більшість вважала, що для подання позову про визнання права власності John Moore мав би, принаймні, зберегти до моменту подачі позову свій власницький інтерес до видалених клітин, хоча сам позивач, на думку більшості суддів, жодним чином не проявляв свій інтерес власника після їх видалення. До того ж, суд навів декілька причин, які давали йому

підстави сумніватися в тому, що цей інтерес не був втрачений і зберігся. По-перше, позивачем не було заявлено жодного рішення суду, яке б підтвердило правомірність вимог позивача або, принаймні, наявність близьких аналогій. По-друге, законодавство Каліфорнії різко обмежує будь-яку пролонгацію інтересу до видалених клітин. По-третє, об'єкт патенту, отриманого за результатом медичного дослідження, не може бути об'єктом права власності John Moore [12, 7]. Крім того, більшість суддів вважала, що рішення на користь позивача дало б можливість John Moore отримати невиправдано високий дохід [12, 17–18].

Таким чином, суд, по суті, констатував, що право власності припиняється через зникнення власницького інтересу до речі, а цінність медичних досліджень для суспільства перевищує етичні порушення, що мали місце в цій ситуації. До речі, саме до етичних моментів цієї справи апелював суддя Justice Mosk, той з суддів, що залишилися у меншості. Він висловлювався, зокрема, на користь задоволення позовних вимог позивача і зазначав, що не можна повністю не брати до уваги права позивача як власника видаленої у нього частини тіла, оскільки це порушує складний етичний імператив, який передбачає поважне ставлення до людського тіла як до унікального у своєму роді явища. Отриманий в ході медичного дослідження результат, по суті, є продуктом поєднання розумової праці дослідника та використання клітин позивача, а тому, виходячи саме з цієї обставини, можна вести мову про пропорційний поділ між позивачем та відповідачами доходу, що отримується від результату медичного дослідження [12, 31–33]. Проте, на практиці реалізація такого підходу напевно зіштовхнулася б з чималими труднощами, оскільки досить важко сказати в саме яких пропорціях такий поділ міг би бути здійснений.

Отже, навіть на прикладі цієї судової справи, можна чітко побачити, що навколо об'єктів права власності завжди переплітається велика кількість інтересів, які іноді досить важко чітко та ясно побачити з першого погляду. Приймаючи рішення, суд має враховувати інтереси не тільки сторін спору, але й самого суспільства, адже в деяких ситуаціях це рішення може зачіпати і його інтереси також. Не слід також недооцінювати і той факт, що у разі прийняття позитивного рішення на користь Moore, це могло б значно ускладнити сам процес проведення будь-яких медичних досліджень, а тим самим негативно позначитися не тільки на діяльності фармацевтичних компаній, які нерідко фінансують такого роду дослідження з прагненням отримати від цього певний економічний ефект, але й на самому суспільстві, яке в цьому разі просто не змогло б скористатися результатами цих досліджень у вигляді наявності на ринку необхідних ліків.

У таких ситуаціях основним завданням права є структурування тих інтересів, що виникають навколо об'єктів права власності, та розробка чітких правил, за допомогою яких можна б було швидко вирішувати можливі колізії таких інтересів. Це може досягатися не тільки через закріплення пріоритетності суспільних інтересів над приватними, але й через інші правові механізми. Скажімо, у відносинах довірчої власності, де, зазвичай, фігурують три учасника: установник трасту, довірчий власник та бенефіціарій, структурування їх інтересів щодо об'єкта права власності йде через закріплення за кожним з них тільки задалегідь визначеної правомочності (або певних правомочностей) власника. При цьому за установником, як правило, зберігається право на основний інтерес у власності, тобто право визначати подальшу юридичну долю майна (право розпорядження).

Українське законодавство з цього приводу також розробило свою власну систему стримувань та противаг, зокрема, й шляхом рецепції інституту права довірчої власності в наше цивільне законодавство. Втім, як кажуть, меж вдосконалення немає. Сьогодні законодавство України не знає такого поняття як «власницький інтерес», проте в таких англосаксонських країнах як, приміром, США чи Великобританія, втрата власницького інтересу щодо будь-якої речі може стати підставою для припинення права власності на цю річ як такого, що, до речі, й показала судова справа Moore v. Regents of University of California.

В Україні, наразі, Цивільним кодексом України передбачені підстави, за наявності яких також можна констатувати втрату власником майна свого власницького інтересу щодо нього. Так, згідно ст. 346 Цивільного кодексу України однією з підстав припинення права власності може бути відмова власника від права власності. Якщо уважно проаналізувати зміст ст. 347 ЦК, де розкривається яким чином така відмова може бути зроблена, то виходить, що вона може бути здійснена власником або через відповідну заяву про такий намір, або вчиненням певних дій, які можна було б інтерпретувати як відмову від права власності. На відмінну від положень Цивільного кодексу Казахстану [13] (ст. 250), бездіяльність власника щодо свого майна за нашим законодавством не можна кваліфікувати як відмову від права власності, а тому набуття права власності на знахідку (ст. 338 ЦКУ), на бездоглядну домашню тварину (ст. 341 ЦКУ) або на інше майно через набувальну давність (ст. 344 ЦКУ) у зв'язку з невитребуванням майна власником, не слід пов'язувати з відмовою власника від права власності на це майно. Зазначені способи припинення права власності у однієї особи та виникнення у іншій є передбаченими законом винятками із

діючого у цивільному праві загального правила ч. 2 ст. 12 ЦКУ, за яким нездійснення особою своїх цивільних прав не є підставою для їх припинення, крім випадків, встановлених законом.

Чинна судова практика, наразі, виходить з того, що відмова від права власності може бути здійснена або як односторонній правочин, або як договір (див., зокрема, постанови ВГСУ від 19.03.2008 р у справі № 10/378-07 [14], від 08.02.2008 р. у справі № 48(271) [15]. Саме за таким підходом прописаний і порядок добровільної відмови від права власності на земельну ділянку й у статті 142 Земельного кодексу України [16]. Відповідно до неї припинення права власності на земельну ділянку, у разі добровільної відмови власника землі на користь держави або територіальної громади, здійснюється за його заявою до відповідного органу. При згоді одержати право власності на земельну ділянку, органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування мають укласти з власником угоду про передачу права власності на земельну ділянку. Така угода підлягає нотаріальному посвідченню та державній реєстрації.

Вбачаємо, що прив'язка відмови від права власності до договірних відносин, не є беззастережною позицією праворозуміння змісту ст. 347 ЦКУ. Справа у тому, що ст. 346 ЦКУ в якості самостійних підстав припинення права власності перераховує окремо і відмову від права власності, і відчуження власником свого майна. Відмінність між ними бачимо у тому, що відчуження майна передбачає, що право власності на майно переходить від однієї особи до іншої через відповідне розпорядження власника такого майна. Відмова ж від права власності такого розпорядження у своєму змісті містити не може. На меті у власника за цим способом припинення права власності має бути не передача свого права власності іншій особі, а лише припинення права власності на майно у самого власника. Іншими словами відмову від права власності слід розуміти лише як односторонній правочин, що є альтернативою іншому згаданому у ст. 346 ЦКУ способу припинення права власності – відчуженню власником свого майна.

Відмовою може бути визнана лише правомірна дія власника. Якщо особа, намагаючись здійснити відмову від свого права власності шляхом вчинення неправомірної дії, завдасть шкоди іншим особам, інтересам суспільства, його моральним засадам тощо, то вона має нести встановлену законом відповідальність, зо-

крема, і як власник речі, небезпечні властивості якої завдали шкоди здоров'ю інших осіб, природному середовищу тощо. Право власності на речі, які через притаманні їм властивості потребують особливого способу утилізації, не можна припинити звичайним способом їх викидання у сміття або іншими діями, які неубезпечивають інших осіб від їх шкідливої дії.

Вчиняючи відмову від права власності через правомірну дію, власник не позбавляє себе повністю права повернути собі майно назад у власність пізніше. Така можливість передбачена ст. 214 ЦКУ, де зазначено право особи, яка вчинила правочин (відмову від права власності) здійснити відмову від раніше вже вчиненого правочину, якщо інше не встановлено законом. У разі якщо при цьому будуть порушені права іншої особи, вони підлягають захисту. Відкликання відмови від права власності має вчиняється у такій самій формі, в якій була вчинена сама відмова від права власності (ч. 3 ст. 214 ЦКУ). Особа, яка вчинила відмову від права власності на майно в порядку ст. 347 ЦКУ, не може повернути собі права власності на таке майно, якщо це право набула вже інша особа, зокрема, на підставі ст. 336 ЦКУ.

Звичайно, як і будь-який правочин, відмова від права власності може бути визнана недійсною, а тому жодних правових наслідків, окрім тих, що пов'язані з її недійсністю не має. При здійсненні свого права на відмову, власник майна зобов'язаний утримуватися від таких дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довкіллю або культурній спадщині (ч. 2 ст. 13).

Підсумовуючи, зазначимо, що проведений вище аналіз окремих положень цивільного законодавства України щодо права власності, безсумнівно, доводить, що правильне розуміння та правозастосування правових норм у цій сфері часто потребує уважної аналітики, узгодження приписів загальних правових норм із специфікою тих видів цивільних відносин, до яких такі норми можуть застосовуватися. Проблематика інтерпретацій правових приписів цивільного законодавства сьогодні має вирішуватися, зокрема, з урахуванням та аналізом критичних оцінок усталеної практики їх правозастосування. Свій внесок у вдосконалення механізму правового регулювання відносин власності, без сумніву, може зробити й закордонний досвід, який нерідко є цілком прийнятним і для нашої правової системи, зокрема, при вирішенні аналогічних спірних ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Скловский К.И. Собственность в гражданском праве / К.И. Скловский. – М. : Дело, 2002. – 512 с.
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV : за станом на 23 травня 2013 р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 12.07.2001 № 2658-III: за станом на 23 травня 2013 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>
4. Постанова Вищого господарського суду України від 01.02.2007 р. у справі № 264-265/12-06 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/406060>
5. Постанова Вищого господарського суду України від 16.03.2010 р. у справі № 1/124/09 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/8461559>
6. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України : в 2 т. / відп. ред. В.Г. Ротань. – Х. : Фактор, 2010. – Т. 1. – 800 с.
7. Дождев Д.В. Римское частное право / Д.В. Дождев. – М. : Норма, 2004. – 784 с.
8. Гражданское уложение Германии: Ввод. закон к Гражд. уложению / [пер. с нем. ; науч. ред. Н.Г. Елисеев, А.А. Маковский, Т.Ф. Яковлева]. – М. : Волтерс Клувер, 2004. – 729 с.
9. Проблемы гражданского и предпринимательского права Германии / [пер. с нем.]. – М. : БЕК, 2001. – 336 с.
10. Гражданский кодекс Латвийской республики / [пер. И. Алфеевой]. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 830 с.
11. Французский гражданский кодекс / [под ред. к.ю.н. Д.Г. Лавровой ; пер. с фр. А.А. Жуковой, Г.А. Пашковской]. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. – 1099 с.
12. Moore v. Regents of University of California [Електронний ресурс]. – 40 с. – Режим доступу: http://www.eejlaw.com/materials/Moore_v_Regents_T08.pdf
13. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая часть) [Електронний ресурс]: прийнятий 27 грудня 1994 р. : за станом на 23 травня 2013 р. – Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1006061#sub_id=2500000
14. Постанова Вищого господарського суду України від 19.03.2008 р. у справі № 10/378-07 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/1572663>
15. Постанова Вищого господарського суду України від 08.02.2008 р. у справі № 48/271 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/1369169>
16. Земельного кодексу України [Електронний ресурс] : Закон України від 25.10.2001 № 2768-III : за станом на 23 травня 2013 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

**ПРАВО СОБСТВЕННОСТИ:
ОТДЕЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ**

Харченко Георгий Георгиевич

Аннотация: В статье исследована проблематика правопонимания и применения отдельных положений гражданского законодательства Украины в контексте освещения вопроса об объекте права собственности и отдельных оснований прекращения права собственности.

Ключевые слова: право собственности, объект права собственности, отказ от права собственности, собственнический интерес.

**PROPERTY LAW:
SOME PROBLEMS
OF THEORY AND PRACTICE**

Kharchenko Georgii Georgiyovych

Summary: The article examines the problems of interpretation and law application of certain rules of civil legislation of Ukraine concerning the object of property rights and some grounds for termination of property rights.

Keywords: property rights, object of property rights, renunciation of property rights, proprietary interest.